

ЗЛОКОВИЋ

У два наврата, једном у далекој прошлости и једном у наше доба, врхове српске архитектуре дотиче дух Медитерана: једноставна геометрија облика, тврдоћа камена, мера, ред, хармонија. Посредници су, у оба случаја, Бокелџи. Фра Вита, пратомајстор из Котора, упутио се крајем треће деценије четрнаестог века у тадашњу Србију да би Краљу саградио цркву у Високим Дечанима и тако поставио завршни споменик сјајне делатности градитеља из Поморја. Шест векова касније, један млади студент архитектуре, рођен у Трсту али пореклом и породичним васпитањем Бокелџи, чисте душе упутио се у Србију, носећи у себи слике из свог завичаја, обресе кубичних грађевина, облине брда, белину каменог крша. Тај будући градитељ монументалног нашег доба, градитељ знамените Универзитетске дечје клинике, школа, болница, вила, син поморског капетана Ђорђа Злоковића, притом и не слуги да је баш он изабран да настави тамо где је фра Вита стао.

Милан Злоковић је стигао у Београд фебруара 1919. године, непуна три месеца по Уједињењу, као пребеглица који није хтео да прими италијанско држављанство. До поновног отварања Универзитета запослио се као цртач у Техничком одељењу Општине града Београда. Када је првог маја 1919. године обновљена универзитетска настава у неколико већих просторија нове зграде Војне академије, пошто је Капетан Мишино здање било у рату оштећено, Злоковић, наилази на ванредне прилике, проређен професорски кадар. Уз претходно одслушана два семестра на Високој техничкој школи у Грацу (1915-1916), одслушао је и четири скраћена семестра на Техничком факултету у Београду и крајем 1920. године стигао већ до дипломског испита. За непуне две године успео је да освоји симпатије наставничког колегијума и, нарочито, Драгутина Ђорђевића, чија ће толерантност према идејним лутањима младог неимара битно утицати на подстицање истраживачких склоности у његовом карактеру.

Злоковићева заоставштина, за наше прилике доста обимна збирка фотографија и фотокопија, коју помно чува његов син, незаобилазни је извор за проучавање његовог дела. На челу ове збирке је најраније до сада познато Злоковићево дело, дипломски рад, пројекат Концертне дворане. У овом пројекту, од кога нам је сачуван само цртеж главне фасаде, приметан је утицај Ђорђевићевих концепција које су се темељиле на дубоком поштовању правила академског еkleктицизма. Злоковићев лични став приметан је у уклањању сувишних декоративних детаља, строгој осовинској симетрији решења, снази једноставно обрађених удвојених стубова који маркирају главни улаз.

Са дипломом архитекте у једној разрушеној и опљачканој земљи, после нередовних студија, Злоковић осећа потребу за допунским школовањем. У томе му помаже еуфорично послератно француско-српско зближавање. Користи једногодишњу стипендију француске Владе и, одмах по дипломирању, сели се у Париз, где развија, са данашњих наших становишта, готово невероватну активност. Продужујући боравак у Паризу за још годину лана, овога пута уз помоћ стипендије Министарства просвете Краљевине СХС, Злоковић истовремено ради у атељеу својих професора Godenfroy-a и Freynet-a на Ecole Superiere des Arts, похађа предавања Charl Diehl-a и Gabriel Milleta-a и стиже да у бироу Auburtin-a и Paranty-a сарађује на конкурсном пројекту генералног развоја Београда, награђеним једном од три највише равноправне награде. Злоковићев стварни допринос пројекту Auburtin-a и Paranty-a није могуће мроценити; његово име не налазимо међу четворицом потписаних аутора. Уочљива је, међутим, разлика између рада у коме је Злоковић суделовао („Urbs magna“) и рада који је прогласен моралним победником („Singidunum novissima“) у односу на поштовање затеченог наслеђа које је у раду бечких аутора једноставно занемарено.

У време боравка у Паризу (1921-1923) Злоковић узима учешће и на великом конкурс за нову палату Министарства шума и руда (данас зграда ССИП-а), зграду СУОР-а у Загребу и Дом југословенских инжењера и архитеката у Београду. Ови рани Злоковићеви пројекти, настали у туђој средини, под неизвесним утицајима продукције бироа у којима је био запослен, симболизују карактеристичне фазе у развоју његових идеја током треће генерације, од стандардног академизма (зграда Министарства шума и руда) до прочишћеног волумена, који нас општим обликом и стилизованим декоративним елементима асоцијативно везује за велике епохе у историји архитектуре (барокне реминисценције у пројекту за зграду СУОР-а у Загребу) или протомодерног геометризма (Дом југословенских инжењера и архитеката), актуелног у српској архитектури тек крајем треће и почетком четврте деценије.

По повратку у земљу, средином 1923. године, Злоковић затиче руске емигранте, „художњике“ који су заузели помашна места у архитектонској хијерархији и са којима је било бесмислено надметати се у вештини незнатних варирања академских образаца. Запосливши се одмах на Техничком факултету, где је примљен за

асистента по препоруци Драгутина Ђорђевића, Злоковић је избегао њихов директни утицај. Неминовна фаза еkleктичког академизма отуда је у Злоковићевом случају слободнија, ведрија, са више романтичних асоцијација.

Најбољи примери Злоковићевих еkleктичких вежби јесу пројекат зграде за непознатог инвеститора из 1924. године и зграда у Улици Краља Милутина у Београду (1926, данас у дегутном стању) о чијем изгледу можемо судити на основу сачуване скице. И скица из 1924. године и објекат у Ул. Краља Милутина упућују нас недвосмислено на медитеранске предлошке. Стамбена зграда на углу Његошеве и Проте Матеје улице у Београду, такође једно од најранијих дела са којим је Злоковић био посебно сентиментално везан, више одговара школским примерима чије је извориште традиционално било у средњеевропском духовном простору.

Своје неимарско дело, у ширем обиму, Злоковић започиње у блоку између Браничевске, Ранкеове и Улице Гастона Гравијеа у Београду, у доба између 1924. и 1928. године. Први у низу објеката изграђен је на углу Ранкеове и Браничевске улице од јуна 1924. до краја септембра 1925. године. Међутим, Злоковићева улога у конципирању овог објекта није баш до краја јасна. Сигурни подаци о његовом учешћу потичу тек од јуна 1925. године када је за потребе инвеститора, предузимача и препродавца зграда Јосифа Шојата, сачинио елаборат за објекат који је већ био у градњи и приложио скицу огледалски симетрично постављених објеката на још три суседне парцеле. Пројекат је потписао Тома Живановић (можда аутор оригиналног пројекта по коме је извођење зграде започело?) али цртежи сигурно припадају Злоковићу. На месец дана пред завршетак објекта, августа 1925. године, појављује се нови пројекат који потписује Злоковићев пријатељ Винко Ђуровић. "Рука будућег мајстора недвојбено је, међутим, уписана у монументалном залученом улазу са карактеристичним надзитком, изведеним у равни фасаде".

Током 1926. године Злоковић је на овом подручју пројектовао и изградио осам грађевина. Ако се из овог збира, из различитих разлога изузму приземница у Браничевској бр. 10 и троспратна зграда Стomatолошког факултета у Ранкеовој ул. Бр.8 остаје још шест грађевина, које се могу поделити у две групе. У прву би групу ишао низ објеката у Ранкеовој улици бр. 10, 12-14 и Гастона Гравијеа 1-3. Настале у приближно исто време, међусобно физички повезане, ове грађевине су несумњиво већ у зачетку замишљане као композициона целина.

Урбанистичку композицију чине три елемента: две двојне зграде и једна на углу, као спона. Снага утиска је пажљиво распоређена. Највише је труда уложено у обликовање објекта у Ранкеовој улици бр. 12-14, што се може тумачити пре значајем улице, локалног амбијента, него захтевима инвеститора, којима Злоковић, за разлику од већине наших архитеката, при конципирању својих дела није придавао претераног значаја. Да у овој претпоставци која нам оцртава Злоковићев уметнички карактер има истине, показује већ следећи објекат, подигнут на углу Ранкеове и Улице Гастона Гравијеа, чија је фасада у склопу целине крајње сиромашно обрађена, мада је реч о објекту чији је инвеститор био Злоковићев лични пријатељ.

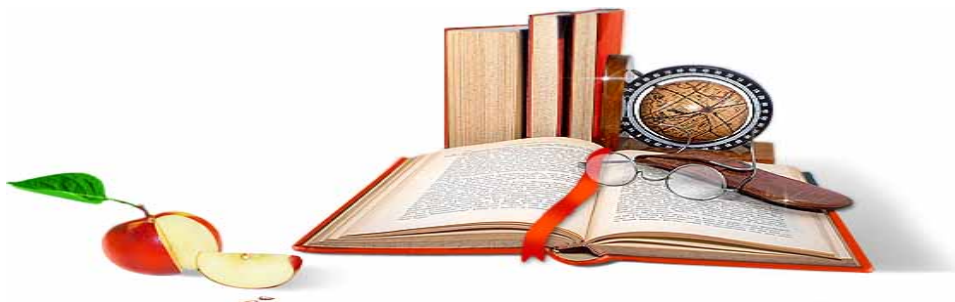
Ранкеова 11, 1926

Богатије обрађеним крилима композиције одговарао је, очигледно, скромнији везни елемент. Најзад, двојна зграда у Улици Гастона Гравијеа понавља неке елементе зграде у Ранкеовој бр. 12-14, симетричност волумена, низове слепих arkada, на је-дан мање упадљив, мање строг, пре-тежно декоративистички начин, што је све у складу са умањеним значајем улице.

Било би веома смело тврдити да на овим грађевинама има и трага од бу-дућег модернистичког метода, али је извесно да су чврсти обриси волумена и широке фасадне површине, лишене претеране орнаментације, битно одударале од стандардне архитектуре епохе. На овим темељима, у којима лако препознајемо дух традиционалног медитеранског градитељства, било је могуће градити независан архитектонски став.

GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI TEKST
RADOVI IZ SVIH OBLASTI, POWERPOINT PREZENTACIJE I DRUGI
EDUKATIVNI MATERIJALI.

WWW.SEMINARSKIRAD.ORG
WWW.MAGISTARSKI.COM
WWW.MATURSKIRADOVI.NET
WWW.MATURSKI.NET

NA NAŠIM SAJTOVIMA MOŽETE PRONAĆI SVE, BILO DA JE TO **SEMINARSKI**, **DIPLOMSKI** ILI **MATURSKI** RAD, POWERPOINT PREZENTACIJA I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJAL. ZA RAZLIKU OD OSTALIH MI VAM PRUŽAMO DA POGLEDATE SVAKI RAD, NJEGOV SADRŽAJ I PRVE TRI STRANE TAKO DA MOŽETE TAČNO DA ODABERETE ONO ŠTO VAM U POTPUNOSTI ODGOVARA. U BAZI SE NALAZE **GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI RADOVI** KOJE MOŽETE SKINUTI I UZ NJIHOVU POMOĆ NAPRAVITI JEDINSTVEN I UNIKATAN RAD. AKO U **BAZI** NE NAĐETE RAD KOJI VAM JE POTREBAN, U SVAKOM MOMENTU MOŽETE NARUČITI DA VAM SE IZRADI NOVI, UNIKATAN SEMINARSKI ILI NEKI DRUGI RAD RAD NA LINKU **IZRADA RADOVA**. PITANJA I ODGOVORE MOŽETE DOBITI NA NAŠEM **FORUMU** ILI NA **MATURSKIRADOVI.NET@GMAIL.COM**